

Plan för enskilt VA

Del av VA-plan för Trosa kommun

Antagen av:	Kommunfullmäktige 2023-11-08 § 73 dnr KS 2023/87
Dokumentkategori:	Styrdokument
Dokumenttyp:	Plan

Innehållsförteckning

Enskilt dricksvatten	2
Enskilt avlopp	3
Tillsyn av enskilt avlopp	3
Tillsyn av gemensamhetsanläggningar för dricksvatten och enskilt avlopp	4
I väntan på VA-utbyggnad.....	4
Information och stöd kring enskilt VA	5
Bebyggelseutveckling och exploatering.....	6
I samband med planläggning	6
Bygglov inom utbyggnadsområden	6
Bebyggelse med enskilt VA	7
Dagvatten.....	7
Genomförande och sammanfattning av aktiviteter	7
Tabell 1 Aktiviteter för enskilt VA.....	9
Revidering och uppföljning	8
Konsekvenser av åtgärder	11
Strategisk miljöbedömning av planen för enskilt VA	12
Miljömål	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Plan för enskilt VA

Denna delplan beskriver hur vattenförsörjningen och avloppshanteringen ska hanteras för de fastigheter som även i framtiden kommer att ha enskild VA-försörjning. I delplanen beskrivs också hantering i planerade VA-utbyggnadsområden, samt i bevakningsområden.

För de fastighetsägare som inte är anslutna till det kommunala nätet för dricksvatten och spillvatten är VA-försörjningen enskild.

Vanligast vid enskild VA-försörjning är att varje fastighet har sin egen dricksvattenförsörjning och eget omhändertagande av avloppsvatten (spillvatten och dagvatten). Det förekommer också anläggningar för flera fastigheter, exempelvis där två eller flera grannfastigheter delar på en avloppsanläggning eller dricksvattenbrunn, eller större gemensamhetsanläggningar som förvaltas av en samfällighet. Ansvar för enskilda dricksvattentäkter och avloppsanläggningar ligger hos fastighetsägaren eller den som nyttjar anläggningen (enskilda personer eller samfälligheter).

Kommunen har ett ansvar att genom tillsyn och planeringsarbete säkerställa att områden med enskild VA-försörjning har en god egen VA-försörjning. I områden, som är eller kan bli aktuella för någon form av bebyggelseutveckling, ska VA-frågorna i första hand hanteras vid framtagande av nya detaljplaner eller ändring av detaljplaner samt vid bygglov. VA-utredningar utgör det viktigaste underlaget för att i detaljplanen långsiktigt säkra en trygg vatten- och avloppsförsörjning i dessa områden. För övriga detaljplaneområden, där det för närvarande inte finns ett bebyggelsetryck, behöver kommunen se över hur VA-frågan är belyst i planbestämmelserna och hur VA-försörjningen har utvecklats i praktiken. För övrig bebyggelse i kommunen hanteras de enskilda avloppslösningarna inom miljökontorets ordinarie tillsynsverksamhet.

Enskilt dricksvatten

Normalt behövs inget tillstånd för att borra och anlägga en enskild dricksvattenbrunn. Dricksvatten i kustnära områden skyddas något från saltvatteninträngning genom att det är tillståndsplikt och särskilda krav för borring av energibrunn inom 500 meter från Östersjön och på öar.

Enligt förslag till nya vattenskyddsföreskrifter kommer det att vara förbjudet att inom vattenskyddsområde anlägga en ny dricksvattenbrunn inom primär skyddszon och det kommer att krävas tillstånd för att borra en ny brunn i sekundär och tertiär

zon. Det är därför viktigt att fastighetsägaren känner till om fastigheten ligger inom ett vattenskyddsområde.

Enskilda dricksvattenbrunnar omfattas inte av kontroll enligt dricksvattenlagstiftningen, varför ingen kontroll utförs i nuläget. Ingen samlad information från kommunen i enskilda dricksvattenfrågor finns.

Det är den enskilde fastighetsägarens ansvar att utföra analyser på sitt dricksvatten samt genomföra åtgärder för att förbättra kvaliteten på dricksvattnet. Kvaliteten i de enskilda dricksvattentäkterna i Trosa kommun kontrolleras helt i fastighetsägarnas regi. Det betyder att miljökontoret inte får analysrapporter för kännedom per automatik, bara om fastighetsägarna väljer att delge analysrapporten på eget initiativ. Det finns ingen samlad bild av tillgången på grundvatten i de enskilda brunnarna. Det är oklart hur torka, översvämningar och saltinträngning påverkar tillgången och kvaliteten på det enskilda dricksvattnet.

Enskilt avlopp

Med enskilda avlopp avses avloppsreningsanläggningar med sådan teknik som är avsedd för endast ett eller ett fåtal hushåll, upp till 25 personekvivalenter. Det är den enskilda fastighetsägaren som är ansvarig för att avloppsanordningen uppfyller dagens reningskrav. Det är miljönämnden i Trosa kommun som är ansvarig tillsynsmyndighet och det är miljökontoret som jobbar operativt med tillståndsprovning och tillsyn.

Enskilda avlopp kallas även små avlopps-anläggningar i exempelvis Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd och vägledningar.

Vid tillståndsprovning av nya enskilda avlopp är reningskrav och krav på teknik beroende av platsens förutsättningar. Miljönämnden utgår från de allmänna råden från Havs- och vattenmyndigheten vid bedömningen av hur en avloppsanordning uppfyller miljöbalkens krav. Stora delar av kommunen omfattas av hög skyddsnivå med anledning av närheten till Östersjön eller annat ytvatten med avrinning till Östersjön.

Miljökontoret i Trosa har bedrivit områdesvis tillsyn av enskilda avlopp under åren 2010–2020 och många bristfälliga avloppsanläggningar har därför bytts ut under åren 2011–2021.

Tillsyn av enskilt avlopp

Uppskattningsvis 30 % av de kommunens enskilda avlopp är i behov av tillsyn och eventuellt åtgärdskrav. Uppskattningsvis 20 % av avloppsanläggningarna inom kommunen omfattas av villkorad tillsynsfrekvens om 1–4 år.

Tillsynen av enskilda avlopp regleras av årlig tillsynsplan enligt miljöbalken som revideras och kommuniceras till miljönämnden. Tillsynen har tidigare bedrivs som

områdesvis inventering för att samla uppgifter om samtliga avlopp i kommunen. I dagsläget är målsättningen att bedriva en riskbaserad tillsyn av enskilda avlopp, som riktar fokus mot tillsyn av avloppsanläggningar som har bristfällig funktion på grund av ålder eller andra orsaker, samt mot avlopp med WC-utsläpp inom områden med känsliga recipienter. Då tillsynsresurser är begränsade är det viktigt att tillsyn riktar mot avlopps-anordningar där åtgärdskrav får störst nytta för miljö- och hälsoskydd.

Små avloppsanläggningar och riskbaserad tillsyn är ett av fokusområdena i den nationella strategin för miljöbalkstillsyn 2022–2024. En förutsättning för att kunna bedriva en riskbaserad tillsyn är en fullständig förteckning av enskilda avlopp i kommunen, i ett digitalt tillsynsregister. En samlad förteckning och ett tillsynsregister över enskilda avloppsanordningar saknas i dagsläget. Miljökontoret avser att delta i Hav- och Vattenmyndighetens digitaliseringsprojekt för en effektiv och riskbaserad tillsyn av små avlopp. Som ett första steg ska miljökontoret under den kommande 3–5-årsperioden sammanställa nya och äldre tillstånd samt dokumentation från tidigare inventeringsprojekt i ett digitalt tillsynsregister. Med utgångspunkt i ett digitalt tillsynsregister kan miljönämnden riskklassa avlopp och rikta sin tillsyn dit den gör störst nytta för människors hälsa och miljön.

Miljökontoret har också som ambition att ta fram en vägledning för tillsyn och prövning av små avlopp inom Trosa kommun. Vägledningen är tänkt att vara ett komplement till VA-planen och kommunens hemsida, samt att skapa tydlighet gentemot enskilda fastighetsägare och entreprenörer hur tillsynsmyndigheten bedömer tillsyn och tillståndsprövning. Målsättningen är också att vägledningen ska ge långsiktiga bedömningsgrunder i förhållande till lagstiftningen.

Tillsyn av gemensamhetsanläggningar för dricksvatten och enskilt avlopp

Miljökontoret har i dagsläget nio tillsynsobjekt som renar avloppsvatten från 25–2000 PE. Samtliga omfattas av årlig tillsyn som regleras av miljönämndens tillsynsplan.

Miljökontoret har 2022 kontroll på 14 objekt som har dricksvattenanläggning för fler än 50 personer alternativt producerar mer än 10 kbm/dygn, eller använder enskilt dricksvatten inom en livsmedelsverksamhet.

I väntan på VA-utbyggnad

I väntan på VA-utbyggnad i områden där utbyggnad av allmän VA-försörjning är planerad men ännu inte genomförd kan frågor om enskilda vatten- och avloppslösningar ändå uppstå. Vanligast är att frågan aktualiseras i samband med bygglovsprövningar, där det kan bli relevant med ett nytt enskilt avlopp under tiden fram till att VA-utbyggnaden är genomförd, eller att det befintliga avloppet behöver åtgärdas för att klara av avloppsvattnet från den nya byggnationen.

För den som ansöker om tillstånd för enskilt avlopp inom områden där utbyggnad är planerad men ännu inte genomförd ska miljönämnden tidsbegränsa nyttjandetiden. Det är viktigt att miljökontoret gör det tydligt i sin rådgivning till den enskilde fastighetsägaren att tillstånd inom utbyggnadsområden endast lämnas för en kortare tid, eftersom det kan komma att påverka val av teknik.

Det förekommer också att miljökontoret får in uppgifter om driftstörningar på enskilda avlopp belägna i utbyggnadsområden. Särskilt inom tätbebyggelser, nära Östersjökusten och inom vattenskyddsområden är det viktigt med snabba åtgärder för att driftstörningar inte ska medföra risk för människors hälsa eller miljön. Då kanske det inte finns tid att vänta på en VA-utbyggnad innan avloppet måste åtgärdas eller sluta användas.

Det finns stora vinster för medborgarna om miljönämndens områdesvisa och planerade tillsyn av enskilda avlopp kan samordnas med utbyggnadsplanen. Vinsterna och även målet med samordningen ska vara en snabb anslutningstakt till det allmänna VA-nätet samt att försöka undvika att fastighetsägare ställs inför åtgärdskrav och dyra reinvesteringar på sitt enskilda avlopp kort innan det kommer krav om kommunal anslutning. Miljönämnden kan därför med fördel prioritera områdesvis tillsyn av enskilda avlopp i utbyggnadsområden dit utbyggnad är på väg inom kortast tidsrymd.

När tillsynsmyndigheten påträffar bristfälliga avloppsanläggningar kommer åtgärdstiden alltid i första hand relatera till vilken risk avloppet utgör för människors hälsa och miljön, oavsett om det är beläget inom kommunalt utbyggnadsområde eller inte. Händelsestyrd tillsyn, åtgärdskrav till följd av bristfällig funktion samt förbud av anläggningar som utgör risk för människors hälsa eller miljön ska prioriteras som vanligt.

För områden där utbyggnad av allmänt VA ligger längre fram i tiden, samt för bevakningsområden, ska tillsyn ske i enlighet med miljönämndens tillsynsplan. Om det konstateras bristfälliga avloppsanläggningar och när det är motiverat för människors hälsa och miljön ska miljönämnden ställa krav på nya avloppsanläggningar, även om det finns en plan om VA-utbyggnad. Vid tillståndsprövning av nya avlopp inom utbyggnadsområden och bevakningsområden ska miljönämnden lämna tillstånd för en begränsad tid som harmoniserar med utbyggnadsplanen.

Information och stöd kring enskilt VA

Det är miljökontorets uppdrag att verka som rådgivande för enskilda fastighetsägare kring enskilda avlopp. För fastighetsägare går det att få mycket information via avloppsguiden.se, där det finns nationellt samlad information om olika tekniker för småskalig avloppsrening, information om lagstiftning och mycket annat.

Utöver den information som finns tillgängligt nationellt är det också viktigt att

miljökontoret i Trosa kommun tydligt kommunicerar hur vi arbetar med tillsyn och prövning av enskilda avlopp. Långsiktigt är målet att låta miljönämnden och kommunfullmäktige besluta om en vägledning för tillsyn och prövning av enskilda avlopp i Trosa kommun. Där ska tydligt framgå hur kommunen jobbar långsiktigt med sin tillsyn och prövning, samt vilka särskilda förutsättningar som finns inom kommunen. Där kan också framgå vilka områden som har fått och kommer att få områdesvis tillsyn. Till dess ska miljökontoret tydligt kommunicera sitt arbete på kommunens hemsida.

Kommunen erbjuder i dagsläget ingen rådgivning kring enskilda dricksvattenbrunnar. Vid frågor om inrättandet av nya dricksvattentäkter hänvisas medborgare i första hand till SGU och den senaste utgåvan av Normbrunn.

Bebyggelseutveckling och exploatering

I samband med planläggning

I ett tidigt skede av ett arbete med att ta fram en ny detaljplan (även när en gällande detaljplan ändras) ska förutsättningarna för enskilt VA undersökas. Omfattningen av den nya detaljplanen, det vill säga bebyggelsens storlek, antal hus med mera behöver vägas in i bedömningen av om en enskild vatten- och avlopps lösning är lämplig eller inte, tillsammans med risker för påverkan på människors hälsa och miljön.

En annan faktor som kan påverka möjligheten är i de fall området angränsar till ytor som identifierats som ett utbyggnadsområde eller bevakningsområde enligt denna plan. I dessa områden är behovet av allmänt vatten- och avlopp sannolikt större och lämpligheten med enskilda vatten- och avloppsanläggningar mindre. Om det ska göras en detaljplan där enskilt vatten- och avlopp är en förutsättning behöver en utförlig VA-utredning tas fram som beskriver hur vatten- och avlopp ska lösas för de bostäder som detaljplanen medger.

Bygglov inom utbyggnadsområden

Inom område med tidsatt utbyggnadsplan utanför detaljplan

En förutsättning för att få bygglov för nybyggnad utanför detaljplan är att det finns möjlighet att ordna vatten och avlopp. Därmed blir möjligheten att bevilja lov inom dessa områden avhängig av om det går att ordna enskilt avlopp i väntan på utbyggnaden.

I områden där det finns en tidsatt plan för allmän VA-utbyggnad ska sökanden omgående, då ansökan om bygglov eller förhandsbesked lämnas in, informeras om VA-planen för området. Ett gemensamt informationsmaterial bör arbetas fram med riktlinjer för byggnation i utbyggnadsområden.

I tidig rådgivning kan det vara lämpligt att rekommendera att avloppsansökan lämnas in innan ansökan om bygglov. Om enskilt avlopp inte går att ordna är det skäl att ge avslag på bygglovsansökan för nybyggnad av bostadshus. För att

säkerställa att vatten och avloppsfrågan blir tillräckligt utredd i bygglovsärenden är det viktigt med tydliga rutiner där berörda funktioner inom samhällsbyggnadskontoret, tekniska enheten, och miljökontoret blir delaktiga.

Inom område med tidsatt utbyggnadsplan inom detaljplan

I områden där det finns en tidsatt plan för allmän VA-utbyggnad ska sökanden omgående då ansökan om bygglov lämnas in, informeras om VA-planen för området. Inom detaljplan ska frågan om VA vara löst.

Inom bevakningsområde

Inom områden som är utpekade som bevakningsområden ska sökanden alltid informeras om det som står i VA-planen vid bygglovsärenden. I övrigt hanteras bygglovets som vanligt.

Bebyggelse med enskilt VA

För den bebyggelse som ligger utanför de områden som är med i utbyggnadsplanen ligger ansvaret på den enskilde fastighetsägaren att iordningsställa dricksvatten som är av bra kvalitet samt att det enskilda avloppet uppnår dagens krav på rening. Det är viktigt att VA-försörjningen ordnas utifrån förutsättningar som finns på fastigheten. För den bebyggelse som fortsatt kommer att ligga utanför planerad utbyggnad av allmänt VA är det viktigt att Miljökontoret fortsätter att arbeta med tillsyn av enskilda avlopp samt bistår med information och stöd när fastighetsägaren behöver anlägga en ny avloppsanläggning.

Dagvatten

Generellt i Trosa kommun ska lokalt omhändertagande, både rening och fördröjning, tillämpas för en hållbar hantering av dagvatten och skyfall. Det gäller också den enskilda dagvattenhanteringen. Hantering i befintliga eller skapade grönytor med infiltration till grundvatten eller ytlig avledning till recipient ska väljas i första hand.

Dagvattenanläggningen ska uppfylla kraven i Boverkets byggregler. Ingen tillsyn bedrivs på enskild dagvattenhantering. Idag saknas policybeslut som reningskrav från vissa typer av fastigheter. Dagvattenhandbok eller strategi saknas i kommunen för enskild dagvattenhantering.

Gällande bygglovsärenden utanför detaljplan bör byggenheten ha dialog med miljökontoret för dagvattenhanteringen i bygglovsärenden områdesvis.

Genomförande och sammanfattning av aktiviteter

Det är viktigt att planen för enskilt VA följs vid tillsyn av enskilda avlopp, vid detaljplaner samt nybyggnation utanför utbyggnadsområden så att utbyggnadsplanen, planen för allmänt VA och planen för enskilt VA följer varandra. Det är därför viktigt med ett bra samarbete inom kommunen. Flera av åtgärderna som hanteras i denna plan berör flera funktioner och trots att det enbart står en

ansvarig kommer flera av åtgärderna ske i samarbete med andra. Verksamheterna genomför årligen en verksamhetsplanering för att prioritera vilka åtgärder som ska genomföras under det kommande året och planen revideras årligen för att åtgärdstakten ska stämma överens med förutsättningar och behov.

Revidering och uppföljning

Denna handlingsplan ses över årligen och utförda åtgärder markeras i tabellen. Vart fjärde år görs en större översyn av planen och åtgärder planeras om eller läggs till för att planen ska hållas aktuell. Ansvarig för uppföljning och revidering är miljökontoret.

Tabell 1 Aktiviteter för enskilt VA

Aktivitet	Hur	Tidsplan	Ansvarig
Digital förteckning av enskilda avlopp tas fram.	Sammanställning är en förutsättning för planering och riskbaserad tillsyn. Enskilda avlopp läggs in manuellt i digitalt system.	2023–2028	Miljökontoret
Inventeringstakten på enskilda avlopp behöver vara minst 50 per år.	Äldre avlopp med okänt skick behöver inventeras av miljökontoret och vid brister få förelägganden. Målet är att alla enskilda avlopp med brister ska bli kända.	Årligen fram till 2028	Miljökontoret
Riskklassningsmodell för enskilda avlopp	Identifiera hur många avlopp som kräver tillsynsinsatser utifrån en modell som beskriver riskerna med brister.	2028	Miljökontoret
Riskbaserad tillsyn av enskilda avlopp	Tillsynen baseras på en plan som väger in risker med olika anläggningar och områden så att de med störst risker prioriteras.	Årligen efter 2028	Miljökontoret
Tillsynsinsatser planeras med fokus på att åtgärda brister, kontrollera äldre anläggningar, och följa upp beslut. Fokus på områden med äldre anläggningar och intill känsliga recipienter.	Fram tills en riskbaserad tillsyn är på plats prioriteras insatser till anläggningar som behöver åtgärdas för att minska utsläppen från dåligt fungerande anläggningar.	Årligen	Miljökontoret
Interna rutiner för effektiv planering, genomförande och uppföljning av bristfälliga avlopp och åtgärdskrav.	Tydlighet i kommunikation med fastighetsägare och kommuninvånare hur tillsyn bedrivs.	2024	Miljökontoret
Vägledning för tillsyn och prövning av enskilda avlopp tas fram.	Tydlighet mot fastighetsägare och exploatörer om kraven som gäller på enskilda anläggningar.	2025–2028	Miljökontoret
Intern arbetsrutin	Interna och	2023	Miljökontoret,

för områden som har fått eller kommer att få allmänt VA samt tillsyn och tillsyn som leder till åtgärdskrav eller förbud mot enskilt VA inom området.	strömlinjeformade arbetsätt tas fram, för tydlighet i kommunikationen med medborgare i återkommande och likartade projekt.		tekniska
Förvaltningsövergripande vägledning för krav som ställs på områden som kommer att få allmänt VA inom kort tas fram.	Tillräckliga men rimliga krav ska ställas på fastigheter där den enskilda anläggningen blir provisorisk i väntan på allmänt VA.	2023–2024	Miljökontoret, sam/tekniska
Tydliggör behov, innehåll, tidplan och ansvar i en dagvattenstrategi.	En dagvattenstrategi tas fram med ansvarsfördelningar och riktlinjer. Här ska även enskilt dagvatten ingå.	2023	Samhällsbyggnadskontoret, tekniska kontoret
Utred behoven av allmänt VA i områden utpekade i utbyggnadsplanen. Översyn av prioriterade områden.	Behoven behöver beskrivas med utgångspunkt i risker för människors hälsa och miljön. Där behov av allmänt VA saknas behöver enskilt VA vara möjligt.	Årligen, vid revideringar.	Miljökontoret, sam/tekniska enheten
Utred behov av informationsutbyte mellan olika förvaltningar vad gäller hantering av och krav på dagvatten utanför detaljplanelagt område.	Dialog internt i kommunen. En rutin arbetas fram om behovet identifieras.	2023	Miljöenheten, tekniska enheten

Konsekvenser av åtgärder

	Dagens arbetssätt	Med VA-plan
Ekonomiska konsekvenser		
	Tillsyn bedrivs enligt plan och budget.	Ökad tillsyn på enskilda avlopp behövs, resurserna behöver aningen styras från annan tillsyn eller utökas.
	Otydlighet gentemot vissa fastighetsägare på grund av avsaknad av process för inlösen av enskilda anläggningar.	Framtagen process och ökad tydlighet på tekniska krav på inlöst anläggning.
Miljökonsekvenser		
	Behov av recipienter med förbättrad status.	Mindre negativ miljöbelastning genom starkare recipientskydd. Ökad tillsynstakt ger fler åtgärdade avlopp och mindre näringsämnen till recipienter.
	Linjära flöden av avloppsfraktioner. Avsaknad av information till invånare.	Ökar cirkulära flöden om kunder omhändertar egna avloppsfraktioner på egen fastighet.
	Oklar ansvarsfördelning för dagvattenhantering.	Tydliggjord ansvarsfördelning för hantering av dagvatten. Enklare att få till förbättringsåtgärder.
	Samarbete med förbättringspotential angående enskilt VA mellan miljö och VA.	Ökad tillsynstakt och möjlighet att koppla in VA vid behov för samsyn och ökad kvalitet.
Sociala konsekvenser		
	Behov av att hitta mer samarbete mellan kommunens kontor och med Länsstyrelsen.	Utvecklande arbetssätt genom dialog och samarbete. Samarbete internt och externt (Länsstyrelsen rådgivande)
	Avsaknad av plan gentemot fastighetsägare i väntan på allmänt VA.	Ökad tydlighet gällande enskilda avlopp i väntan på allmänt VA. Stärker kopplingen mellan tillsyn (miljökontoret) och allmänt VA (teknik).
	Avsaknad av rutiner och arbetssätt för uppföljning av strategiskt arbete.	Osäkerhet kring hur uppföljning av VA-planarbetet görs.

	Ingen plan i väntan på allmänt VA, fastighetsägare ovetande om de krav som ställs.	Ökad tydlighet om plan i väntan på allmänt VA kan leda till att fastighetsägare blir medvetna om de investeringar de är skyldiga att göra.
--	--	--